

Archiv obce Zadní Chodov

1838–1885

Inventář

EL NAD č.: 1279

AP č.: 490

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	6
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu.....	6
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky.....	6
Seznam použitých pramenů a literatury.....	7

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk.....	8
Příloha č. 2: Struktura archivního fondu.....	9
Inventární seznam.....	10

Úvod

I. Vývoj původce archiválií

Původci archiválií jsou:

Zadní Chodov (obec) (Gemeinde Hinter-Kotten) (1365–1850)

Gemeindeamt Hinter-Kotten (Obecní úřad Zadní Chodov) (1850–1945).

Organizaci místní samosprávy, převedením pravomocí do rukou obcí, předcházelo zrušení roboty a poddanství v roce 1848. Následoval zákon o provizorním zřízení obecním č. 170/1849 ř. z. ze dne 17. března 1849 (takzvané Stadionovo prozatímní obecní zřízení), který zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů. Omezené obecní pravomoci zaručily obcím alespoň základní práva, mezi něž patřila práva: svobodné volby zástupců, domovské, samostatně vyřizovat vlastní agendu, uveřejnit veřejně výsledky obecního hospodaření a zveřejnění jednání obecních zástupců.

Obce se staly nejnižším článkem místní samosprávy. Obvod těchto obcí se shodoval s katastrálním územím. Novým prvkem se stalo zavedení pravidla, že každé sídliště se muselo stát obcí či součástí obce nazývané osadou. Každá obec náležela do určitého soudního a politického okresu a každá osoba musela patřit do evidence některé obce. Pokud některé z obcí nespĺnily zákonné požadavky, mělo se přistoupit k jejich sloučení s jinou obcí, přestože by s tím dotčená obec nesouhlasila.

V každé obci se povinně zřídily dva orgány, obecní výbor a představenstvo. Obecní výbor volený na tři roky představoval kolegiální orgán a rozhodoval většinou hlasů. Disponoval však pouze usnášecí a dozorcí mocí, bez možnosti použít moc výkonnou. Užším orgánem, voleným právě z členů obecního výboru, se stalo obecní představenstvo. Skládalo se ze starosty a alespoň dvou radních. Radní vytvářeli jen pomocný a zastupující orgán v době starostovy nepřítomnosti v úřadu, samotný starosta se stával výkonným orgánem, který prováděl usnesení obecního výboru.

Vlastní činnost obecní samosprávy začala v roce 1850, kdy byly aktivovány nově zřízené státní politické úřady. Došlo k územní reformě obcí a obecní samospráva se posléze stala skutečností.

K vydání dalšího obecního zřízení došlo v roce 1859, v platnost vstoupilo pouze ustanovení o domovském právu a navíc nastalo odstranění veřejnosti jednání orgánů obecní samosprávy. Po vydání Říjnového diplomu docházelo k postupnému odstranění zásahů do samosprávy. V roce 1861, po volbách do obecních orgánů, byla opět zavedena veřejnost jednání. Rok poté vstoupil v platnost rámcový říšský obecní zákon č. 18/1862 ř. z. o obecním zřízení snažící se dostat obce pod větší kontrolu státu a v roce 1864 bylo pod č. 7/1864 z. z. vydáno Zřízení obecní a řád volení v obcích pro království České. Samosprávné obce se mohly slučovat a rozlučovat a za určitých okolností měnit svoje hranice, o čemž však s konečnou platností rozhodovaly zemské sněmy.

Voliči oprávnění k volbě volili na tříleté funkční období obecní výbor. Počet členů výboru se odvíjel podle zalidněnosti obce a v Čechách se pohyboval mezi osmi a 36 členy. Obecní výbor volil ze svého středu obecní představenstvo, které se skládalo z obecního starosty a obecních radních. Počet členů obecního představenstva nesměl přesahovat třetinu členů obecního výboru, počet radních však nemohl klesnout pod dva. Obecnímu výboru se v této době občas říkalo obecní zastupitelstvo.

Obec, její činnost a veškerý život v ní tak v podstatě existoval v nezměněné podobě do roku 1918, kdy se po vzniku nového, samostatného státu přijala zcela odlišná opatření pro obecní samosprávu.

Po vzniku samostatné Československé republiky byly novelizovány rovněž zákony týkající se samospráv. Na počátku roku 1919 vstoupila v platnost dvě zákonná nařízení, zákon č. 75/1919 Sb., o řádu volení v obcích a zákon č. 76/1919 Sb., o novele k obecnímu zřízení.

Volební řád přiznával všeobecné, rovné, tajné a přímé hlasovací právo při volbách do obcí všem osobám, které měly v obci alespoň tříměsíční trvalé bydliště, a které nebyly určitým způsobem diskvalifikovány a dosáhly věku 21 let. Pasivní volební právo se přiználo osobám ve věku od 26 let a volený musel alespoň jeden rok v obci bydlet. Volební období se prodloužilo na čtyři roky, v roce 1933 na šest let, aby se sjednotila délka volebních období s ostatními samosprávami.

Novela obecních zřízení rozeznávala tyto řádné orgány obcí: obecní zastupitelstvo (dříve obecní výbor), obecní radu (dříve obecní představenstvo), starostu, případně jeho náměstky a komise. Obecní zastupitelstvo, volené všemi voliči oprávněnými k volbě, se skládalo z devíti až 60 členů podle počtu obyvatel v obci. Právem obcí bylo zřizovat si poradní a přípravné sbory ve formě komisí.

Nejdůležitějším orgánem, v jehož rukách spočívala rozhodující moc, byla obecní rada. Její zasedání byla neveřejná a konala se poměrně často. Obecnímu zastupitelstvu byly vyhrazeny pouze některé věci, schvalovalo zejména obecní rozpočet, jeho schůze se měly konat alespoň jednou za dva měsíce a byly veřejné. Mezi povinnosti starosty patřilo svolávání schůzí obecní rady a obecního zastupitelstva, zastupování obce navenek apod.

V období německé okupace pohraničí v letech 1938-1945 se charakter veřejné správy výrazně odlišoval od předešlého. V odtržených pohraničních částech republiky vstoupil v platnost říšskoněmecký systém a došlo k odstranění volitelnosti orgánů územní samosprávy. Ve správě obcí se zavedl tzv. vůdcovský princip a správu obce zastával pouze starosta. Stálými zástupci starostů se stali přidělcenci (Beigeordnete). O zajištění vzájemné symbiózy mezi obecní správou a nacistickou stranou se staral zmocněnec NSDAP. Ze zákona požíval značného vlivu na správu obce, aby dohlédl na správnou interpretaci nacistických zájmů ve svěřené obci. Starosta a přidělcenci z povolání měli vykonávat svůj úřad 12 roků, pokud se jednalo o úřad čestný, krátily se doba na 6 roků.

Činnost obecních úřadů zanikla v roce 1945, kdy byly nahrazeny soustavou národních výborů. V pohraničí navazovaly na obecní úřady místní správní komise jmenované postupně v letech 1945–1946.

Původní pojmenování vsi Zadní Chodov, situované přibližně 12 kilometrů severovýchodně od Tachova, znělo Novochody, čili Nové Chody (Chodové) čili ves Chodů, což v přeneseném významu představovalo obyvatele, kteří z příkazu panovníka střežili zemské hranice. Když došlo v regionu k poněmčení, změnil se název vsi na Chodov. Ves nejprve užívala přívlastek „nový“, aby došlo k odlišení od jiné lokality s tímž názvem. V bezprostředním okolí města Tachov vznikly ještě další dvě vsi užívající ve svém názvu slovo Chody a všechna tato místa bylo nutné dále odlišit. Později byl výraz nový nahrazen výrazem zadní. K dalším českým názvům vsi chronologicky patřily w Nowých Chodech, Nové Chody, Chodova, doleyssi Kodow, Chodow, Zadnj Chodow, Chodov zadní, k německým IX Koten (ve smyslu „neuen – nový“) Hindernkhotten, Hindern Coden, Hinder Kotten, Kothen, Hinter-Kotten, Hinterkotten.

První písemná zmínka o vsi se vztahuje k roku 1365, kdy císař Karel IV. zapsal Bohuslavovi ze Švamberka a jeho dědicům 60 kop grošů českých ročně jako důchod z města Tachova. V případě že by město Tachov nemohlo dostát uvedenému závazku samostatně, směl být tento příjem dorovnán z výnosu ze vsi Novochody, která k Tachovu náležela. Jako příslušenství tachovského panství zůstala ves Zadní Chodov do roku 1606, kdy císař Rudolf II. toto panství rozprodal. Zadní Chodov získal spolu s dalšími vesnicemi, a případně majetkovými podíly v nich, Jošt Adam Širntyngar ze Širntyngu, majitel panství Chodová Planá, k němuž se podařilo tyto vsi připojit dědičně. Po účasti na povstání stavů a jejich porážce v roce 1620 byl veškerý Širntyngarův majetek, jako aktivního účastníka povstání, zabaven. Dne 14. května 1621 bylo panství Chodová Planá zastaveno plukovníkovi a tajnému radovi Theodorovi z Haimhausenu. Ten byl sice přinucen panství v roce 1623 odprodat Jindřichovi hraběti Šlikovi, ale již 20. března 1623 jej Haimhausen získal zpět, tentokrát jako dědičné vlastnictví. Ve šlechtickém rodě Haimhausenů zůstalo panství Chodová Planá, jehož součástí byla také ves Zadní Chodov, do 8. ledna roku 1818, kdy zemřela poslední příslušnice rodu Marie Jana, provdaná Fuggerová. Dědictvím přešel majetek na jejího vnuka Kajetána hraběte z Berchemu, který přijal přízvisko Berchem-Haimhausen. V roce 1945 došlo ke konfiskaci velkostatku Chodová Planá, který náležel Walterovi Berchemovi-Haimhausenovi.

Po dobu svojí samosprávné existence, tj. od roku 1850, byla obec Zadní Chodov územně a samosprávně samostatná. Správní obvod se shodoval s katastrálním územím Zadního Chodova.

Do roku 1862 patřila obec Zadní Chodov do správního obvodu Krajského úřadu v Chebu a současně od roku 1850 pod nově zřízené Okresní hejtmanství v Plané. Zároveň se vznikem politických okresů vznikly v roce 1850 i okresy soudní. Obec Zadní Chodov se stala součástí nově vzniklého soudního okresu Planá (zůstala v něm až do roku 1945). Při další reorganizaci správy v roce 1855 byla sloučena politická a soudní správa a vznikl Okresní úřad Planá, do jehož působnosti náležela také obec Zadní Chodov. Po definitivním rozdělení politické a soudní správy v roce 1868 bylo zřízeno Okresní hejtmanství v Plané. Po připojení okresu Planá k Německé říši spadala obec do správního obvodu Landrátu v Tachově.

Z dochovaných archiválií v podstatě nelze rekonstruovat činnost obecní samosprávy v Zadním Chodově.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

V protokolu o provedené skartaci písemností Místního národního výboru Zadní Chodov, kterou vykonal ředitel okresního archivu Jiří Janouškovec v prostorách Okresního archivu Tachov se sídlem ve Stříbře dne 5. srpna 1980, je uvedeno, že po předběžné archivní dohlídce byla do okresního archivu převezena celá bývalá spisovna MNV Zadní Chodov. Stalo se tak dne 21. července 1980 s číslem přírůstku 303. Po skartaci a vyřazení duplicitních písemností byly ostatní archiválie uspořádány a uloženy do nově vzniklého archivního fondu s názvem MNV Zadní Chodov (EL JAF 533).

V archivním fondu MNV Zadní Chodov se nacházely také archiválie vzniklé z činnosti samosprávy obce před rokem 1945. Jednalo se o neúplnou katastrální mapu obce z roku 1838 (21 listů, další 3 nenalezeny) a parcelní protokol obce z roku 1885. Obě uvedené archiválie zůstaly v tomto fondu uloženy do června 2016, kdy byly v rámci inventarizace fondu MNV Zadní Chodov přesunuty do nově založeného archivního fondu Archiv obce Zadní Chodov

(EL NAD 1279). Do nově vzniklého fondu tedy přibyla 1 úřední kniha a 1 mapa s celkovou datací 1838–1885 a celkovou metráží 0,16 bm.

S přihlédnutím ke množství a charakteru dochovaného materiálu nelze spolehlivě prokázat, respektive vyloučit, zda a v jakých obdobích se obec řídila jakýmkoliv spisovým řádem.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Materiál archivního fondu AO Zadní Chodov pochází z let 1838–1885. Jedná se o 1 úřední knihu a 1 mapu o celkové metráži 0,16 bm.

Archivní fond byl uspořádán podle Metodického pokynu č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ čj. MV-35224-1/AS-2017 vydaného Archivní správou Ministerstva vnitra ČR. Formální zpracování inventáře bylo provedeno dle Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek čj. SOAP/006-0767/2010 ze dne 1. 4. 2010.

Fyzický stav archiválií je dobrý.

Jazykem zpracovaných archiválií je němčina.

Při pořádacích pracích v archivním fondu AO Zadní Chodov z něj nebyly vyřazeny žádné multiplikáty a písemnosti nearchivní povahy.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Využitelnost archivního fondu AO Zadní Chodov je značně omezená, neboť dochované archiválie přibližují pouze katastrální údaje, které lze alespoň částečně použít při orientaci ve vlastnických poměrech nemovitostí a pozemků za dané období.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond uspořádal a pomůcku sestavil Miroslav Vetrák v prosinci 2017 ve Státním okresním archivu Tachov.

V Tachově, 13. srpna 2018

Bc. Miroslav Vetrák

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Prameny tištěné:

Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland. Haida : Verlagsanstalt Albert & Hanselik, s. d.

Reichsgesetz und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, 1849.

Reichsgesetz und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, 1862.

Reichsgesetz und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, 1864.

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919.

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1920.

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1933.

Seznam míst v království Českém, 1913.

Übersicht der in Folge a. h. Gutschliessung vom 26. Juni 1849 genehmigten provisorischen Gerichtseintheilung des Kronlandes Böhmen, 1849.

II. Literatura

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost.* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

MARTÍNEK Zdeněk. Archiv obce : příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis,* 1999, roč. 49, zvláštní příloha. ISSN 0004-0393.

PROFOUS, Antonín – SVOBODA, Jan. *Místní jména v Čechách : jejich vznik, původní význam a změny.* Díl IV., S – Ž. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1957.

SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník království českého.* Praha : Nakladatelství ARGO, 1998.

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
EL JAF	evidenční list Jednotného archivního fondu
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
evid. jedn. č.	evidenční jednotka číslo
inv. č.	inventární číslo
map	mapa
MNV	místní národní výbor
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Nacionálněsocialistická německá strana dělnická)
ř. z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOkA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha
z. z.	Zemský zákoník

Příloha č. 2: Struktura archivního fondu

1 Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850

1/1 Ostatní materiál

1/1/1 Katastrální mapy

2 Obecní úřad 1850–1945

2/1 Úřední knihy

2/1/1 Parcelní protokoly, knihy změn v parcelních protokolech

Inventární seznam

1 Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850**1/1 Ostatní materiál****1/1/1 Katastrální mapy**

1	Katastrální mapa obce (neúplná, celkem 21 listů, chybí listy č. 11, 16, 18)	1838	map 1

Morerete a Winter, částečně kolorovaná
perokresba, podlepená tvrdými deskami

1 : 2880

32 x 25,5 cm 18 ks

32 x 18 cm 1 ks

24,5 x 26 cm 2 ks

2 Obecní úřad 1850–1945**2/1 Úřední knihy****2/1/1 Parcelní protokoly, knihy změn v parcelních protokolech**

2	Parcelní protokol obce	1885	ukn 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Zadní Chodov
Značka archivního fondu:	AO Zadní Chodov
Časové rozmezí:	1838–1885
Počet evidenčních jednotek:	2 (1 úřední kniha, 1 mapa)
Počet inventárních jednotek:	2
Rozsah v bm:	0,16
Stav ke dni:	13. srpna 2018
Zpracovatel archivního fondu:	Bc. Miroslav Vetrák
Zpracovatel archivní pomůcky:	Bc. Miroslav Vetrák
Počet stran:	12
Počet exemplářů:	5
Pomůcku schválil:	Mgr. Jan Edl dne 13. 08. 2018 čj. SOAP/090-0352/2018